

Inleiding

Historisch Genootschap Roterodamum is in 1947 opgericht met het doel de belangstelling voor de geschiedenis van Rotterdam en omgeving te bevorderen.

Roterodamum zet zich met grote toewijding in voor het behoud van het Rotterdams monumentaal erfgoed en voor de geschiedenis van de stad. Dat gebeurt aan de hand van lezingen, excursies en het zoeken naar historische verbanden met de actualiteit. We ontmoeten elkaar op interessante plekken in de stad of in de regio. Roterodamum publiceert drie à vier keer per jaar het magazine 'Kroniek', verstuurt digitale nieuwsbrieven, geeft het 'Essay Roterodamum' uit en documenteert de stad in het 'Rotterdams Jaarboekje'.

Roterodamum heeft dochterinstellingen die zorgdragen voor activiteiten onder de paraplu van Roterodamum: de Stichting Bijzondere leerstoel Roterodamum geschiedenis van Rotterdam; een monumentencommissie die jaarlijks het monumentenschildje uitreikt, de Dutilhprijs die tweejaarlijks wordt uitgereikt voor het beste boek over Rotterdam en bijvoorbeeld de Stichting Rotterdam is vele Dorpen, een samenwerkingsverband tussen verenigingen, stichtingen en oudheidkamers die zich in alle delen van Rotterdam bezighouden met het bewaken en beschrijven van al dat moois dat in de loop der eeuwen is gebouwd en gebeurd.

Het afgelopen jaar

Het jaar 2022 was in twee opzichten een bijzonder jaar. Na twee verenigingsjaren onder een coronapandemie met tal van maatregelen waarmee het ingewikkeld zo niet onmogelijk was om fysieke activiteiten te organiseren. Was 2022 tot grote opluchting en plezier van velen een jaar waarin dit weer mogelijk was. Daarnaast was 2022 het jubileumjaar waarin Historisch Genootschap Roterodamum het 75-jarige bestaan vierde. En waar op verschillende momenten hier ook bij stil werd gestaan.

150 jaar Nieuwe Waterweg

Op 17 maart organiseerde Roterodamum in het kader van 150 jaar Nieuwe Waterweg, in het Maritiem Museum de eerste lezing in een serie van vier over en rond de Nieuwe Waterweg werd door prof. dr. Hein Klemann afgetrapt over de Rijn en Rotterdam. Op 21 april kreeg de reeks een vervolg met Dr. Willem van der Ham met een lezing over Reuzenarbeid, over de geschiedenis van de bouw van Nederland in de periode 1861 – 1918, waaronder de aanleg van de Nieuwe Waterweg. Prof. Dr. Paul van de Laar diepte op 12 mei de Nieuwe Waterweg verder uit door deze in een internationaal perspectief te plaatsen. Om tot slot met Han Meijer, emeritus hoogleraar stedenbouwkunde (TU Delft) in de aanleg, ontwikkeling en vooral de toekomst van de Nieuwe Waterweg te duiken bij een Roterodamum Café na afloop van de algemene ledenvergadering van 16 juni.

De Dag van de Rotterdamse Geschiedenis

De kers op de taart van het jubileumjaar was de Dag van de Rotterdamse Geschiedenis die op 25 juni in de Laurenskerk werd gehouden met een goed gevuld, rijk en zeer divers programma vol lezingen, muziek, een documentaire en bijvoorbeeld een informatiemarkt.

Daarnaast vond op 18 mei samen met Platform Wederopbouw Rotterdam, Opbouwdag plaats. Boven op Hotel Atlanta vertelde Paul Groenendijk over zijn net gelanceerde architectuurgids: Rotterdam Wederopbouw Stad. Tijdens Open Monumentendag organiseerden we een Roterodamum Café in en over Arboretum Trompenburg. Ook vond er op 20 oktober een Roterodamum Café plaats over de Rotterdamse Razzia en het aanstaande monument. Om tot slot op 17 november onder andere met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Wijnand Galema in de Post 65 architectuur te duiken,

Bestuur

Tijdens de ALV van 16 juni in het Maritiem Museum Rotterdam is de bestuursperiode van Tim de Haan als secretaris met nog een periode verlengd. Frans Meijer heeft als algemeen bestuurslid afscheid genomen. En in het bestuur is Jeanette Bronts toegetreden als algemeen bestuurslid. En tot slot heeft na maar liefst 16 jaar in het bestuur te hebben gezeten, Coby Hartsuiker afscheid genomen. Ze zal haar kennis in de resterende maanden van 2022 langzaam maar zeker overdragen en ook deels helpen overzetten in een nieuw financieel- en (leden) administratiesysteem wat Roterodamum aan het uitrollen is.

Leden

De teller voor het aantal leden van Roterodamum stond op 31 december 2022 op 1798, daarmee is het ledenaantal nagenoeg stabiel gebleven in vergelijking met 2021. Ondanks dat we ook in 2022 weer de nodige nieuwe leden hebben mogen verwelkomen - zeker dankzij het jubileumjaar - merken we dat met name door het natuurlijke verloop in het ledenbestand het saldo nagenoeg op nul is uitgekomen.

Financiën

Het jaar 2022 hebben wij onze 75e verjaardag gevierd. En dit hebben we samen met onze partners groots gedaan. Er zijn veel extra activiteiten georganiseerd met als klapstuk de dag van de Rotterdamse geschiedenis! Ook is er een kinderboek uitgegeven en is de fondsenwerving voor de terugplaatting van de Bijenkorfsteen op de Coolsingel succesvol afgerond.

Financieel betekende dit enkele grote uitgaven. De uitgaven voor ons jubileumjaar zijn deels gedekt door de bestemmingsreserve € 37.589 en met een bijdrage van de Jurriaanse Stichting € 10.000. Maar het overgrote deel hebben wij uit eigen middelen gefinancierd.

We sluiten dit jaar af met een exploitatieverlies van c.a. € 52.000. Ondanks de vele nieuwe aanmeldingen en de beschikking over voldoende financiële middelen staat onze jaarlijkse exploitatie onder druk. Denk aan onder andere de drukkosten voor Kroniek en het Rotterdams Jaarboek. Deze zijn afgelopen jaren gestegen met meer dan 25%.

De contributieverhoging om inkomsten en uitgaven weer in balans te krijgen is bij de ledenvergadering van 2022 geaccordeerd. De financiële verantwoording voor 2022 vindt u op www.rotterdamum.nl.

Kroniek

In 2022 is het magazine van Rotterdamum -de Kroniek- vier keer verschenen in een oplage van zo'n 2000 stuks. Mooie nummers met interessante artikelen over uiteenlopende onderwerpen: van Henk Sneevliet tot De Hef en van 75 jaar Rotterdam tot 165 jaar Stadsarchief. De redactie spant zich in om steeds weer nieuwe auteurs uit te nodigen en verrassende invalshoeken te vinden. Dit resulteerde iedere keer weer in een mooi tijdschrift met rijk geïllustreerde verhalen over de geschiedenis en het erfgoed van Rotterdam en haar inwoners.

Digitale Cijfers

In 2022 zijn 8 digitale nieuwsbrieven verschenen met nieuws, agenda en tips van Rotterdamum en over Rotterdam en haar geschiedenis en Rotterdams erfgoed. Met in dit jaar veel aandacht voor de jubileumactiviteiten zoals de dag van de Rotterdamse geschiedenis in de Laurenskerk en de (geslaagde) crowdfundingactie voor de Bijenkorfsteen.

- Eind 2022 waren er ruim 1500 nieuwsbrief-abonnees;
- De website in 2022 had 73.500 bezoeken waarvan 43.083 uniek;
- Op Facebook heeft Rotterdamum op dit moment 918 pagina-likes en 1005 volgers;
- Het aantal volgers van het Instagram account is met 200 gestegen naar 499 volgers;
- Er zijn 52 berichten op Instagram geplaatst in 2022.

Monumentencommissie

Het jubileumjaar van Rotterdamum begon rooskleurig: de toekomst van Recreatieoord Hoek van Holland werd door de gemeenteraad beklonken met een plan waarvoor bewoners en erfgoedpartijen als Rotterdamum zich sterk hebben gemaakt. De verkoop aan een

commerciële partij werd voorkomen. Voorzitter Ton Wesselink werd onderdeel van wereldnieuws met het stevige standpunt over de plannen om de Hef even te ontmantelen voor de doorvaart van een af te bouwen superjacht. De meegaandheid van de gemeente om het iconische monument voortaan maximaal tweemaal per jaar te ontmantelen, werd zwaar bekritiseerd. Zijn betoog kreeg veel bijval.

Al vroeg in het jaar werd duidelijk dat de restauratie en plaatsing van de Bijenkorf Beeldengroep werkelijkheid zou kunnen worden als gevolg van een succesvolle crowdfunding actie.

Tijdens Open Monumenten Dag werd de succesvolle renovatie van het door Sybold van Ravesteyn ontworpen Station Bergweg met het Roterodamum schildje gemarkeerd. Voor de architecten Jager/Janssen betekende dit de lang verwachte erkenning van hun inspanningen. De restauratie zelf werd verzorgd door Bureau Polderman. Tijdens het feestelijke moment werd het belang van het Hofbogen-project onderstreept, dat dankzij Dudok Real Estate verder kan worden ontwikkeld.

De door Roterodamum aangevoerde bezwaren tegen het onherstelbaar aantasten van de waardevolle Waterstaatskerk Petrus' Banden, waarbij preekstoel en orgel door het bisdom Rotterdam zouden worden verwijderd, werden door de gemeentelijke Bezwarencommissie gegrond verklaard. De kenmerkende onderdelen van het Rijksmonument mogen niet uit de kerk worden verwijderd.

De situatie op de landgoederen De Tempel en Nieuw Rhodenrijs, waar de besluitvorming met grote vertraging tot stand komt, vroegen om een kritische reactie aan het College. De staat van de gebouwen blijft treurig en onvoldoende toezicht en bewaking verergerden de situatie. De gemeente vond handhaving in deze fase niet gepast maar zegde wel toe Roterodamum te zullen betrekken bij de toekomstplannen.

De Monumentencommissie gaf op uitnodiging van Bureau Monumenten advies over de inventarisatie van religieuze gebouwen en nam deel aan een brainstormsessie over Post 65 erfgoed in Rotterdam. Voor dat laatste programma had Roterodamum de aftrap gegeven met de monumentenaanvraag voor de kiosk van Bram Ladage op het Binnenwegplein. Beide onderwerpen zullen de komende jaren aandacht blijven vragen, net als de inventarisatie van de monumentale scholen.

Historische Publicaties

De Stichting Historische Publicaties Roterodamum heeft zich na de beëindiging in 2019 van de Boekenreeks bij nummer 200 feitelijk omgevormd tot een fonds.

Er is een uitgebreid overzicht van onderwerpen opgesteld waarover nooit eerder een uitgave heeft plaatsgevonden. Bij nieuwe publicaties over de Rotterdamse geschiedenis kan in principe bij de SHPR een financiële bijdrage worden aangevraagd op voorwaarde dat het onderwerp voorkomt op deze zogeheten 'lacunelijst'.

Het Essay Roterodamum verschijnt sinds 2014 onregelmatig. Aflevering zes werd in 2022 en was van de hand van Arjan van Veelen: Rotterwad. Als compensatie voor het verdwenen natuurgebied de Beer, ooit geofferd ten faveure van haven en industrie, pleit Van Veelen in dit essay voor het laten ontstaan van het zogenaamde Rotterwad.

Een belangrijk moment in 2022 was de realisatie van het kinderboek over de Rotterdamse geschiedenis. 'Van Rotta naar Roffa'. Dit verscheen in 2022 als jubileumgeschenk van Roterodamum voor haar 75e verjaardag in een oplage van 7000 stuks en is uitgereikt aan alle Rotterdamse basisschoolleerlingen van groepen 7. Het kinderboek is geschreven door Jan Paul Schutten en geïllustreerd door Floor Rieder. De totstandkoming en distributie van deze uitgave gebeurt in nauwe samenwerking met de Bibliotheek Rotterdam en de Stichting Droom en Daad.

Bijzondere Leerstoel Geschiedenis van Rotterdam

In november 2022 werd het internationale onderzoeksprojecten, HERA Joint Research Programme (2019-2022) 'Public Spaces: Culture and Integration in Europe'. *PLEASURES CAPES. Port Cities' Transnational Forces of Integration* – de vergelijkende studie naar het uitgaansleven in Rotterdam, Gotenburg, Barcelona en Hamburg – afgerond. In maart 2023 promoveerde Vincent Baptist op het Rotterdamonderzoek. Het proefschrift, [*Pleasure Near the Port. Spaces and legacies of notorious entertainment culture in 20th-Century Rotterdam*](#), is voor iedereen te lezen via open access.

Hilde Sennema's proefschrift over Jan Backx zal in 2023 worden afgerond. De planning is bijgesteld omdat Hilde nu ook werkzaam is als lecture aan de Technische Universiteit Delft. In 2022 is Matthijs Dicke gestart met zijn contextuele biografie naar K.P. van der Mandele, een van de belangrijkste Rotterdammers van de 20ste eeuw. Samen met het onderzoek van Hilde Sennema en de biografie van Pieter Jacobus Oud, waaraan door promovendus Boris van Haastrecht (Rijksuniversiteit Groningen) wordt gewerkt en waar de bijzondere leerstoel nauw bij betrokken is, hebben we straks een prachtig drieluik over deze Rotterdamse iconen.

Naast diverse publieks- en wetenschappelijke publicaties hebben Van de Laar en Peter Scholten in 2022 het manuscript *De Echte Rotterdammer komt van buiten* voltooid, dat in februari 2023 in Verhalenhuis Belvédère werd gepresenteerd. Vanwege de Hef is Van de Laar het afgelopen jaar veel in de media actief geweest. Onder andere op Channel 9 Current Affair, American billionaire Jeff Bezos new challenge, <https://9now.nine.com.au/a-current-affair/aca-american-billionaire-jeff-bezos-new-challenge/f68f64aa-b346-46c5-9dde-ff555b3da005>.

In 2022 kon weer voor het eerst na Corona weer gastcolleges worden gegeven in Barcelona over Port Cities die de leerstoel verzorgt in Barcelona voor de internationale GLOCAL (Global Markets; Local Creativities). De spin-off van deze colleges is vooral dat het Rotterdamonderzoek in internationaal kader wordt geplaatst. Dat is van belang met het ook op nieuwe opleidingen op het gebied van postindustriële steden, waar de leerstoel actief bij betrokken is. Het valt onder het programma UNIC, een Europese alliantie van acht universiteiten die gevestigd zijn in zogenaamde postindustriële steden (Naast Rotterdam, Bilbao, Bochum, Cork, Istanbul, Luik, Oulu en Zagreb) Het is ontstaan vanuit de Europese ambitie om transnationale academische netwerken te creëren die het studenten mogelijk maakt om in verschillende landen studeren en daar erkenning voor te krijgen. <https://www.eur.nl/over-de-eur/samenwerken/samenwerkingsverbanden/unic-europese-universiteit-van-postindustriële-steden>. Van de Laar heeft in 2022 actief meegewerkt aan het opzetten van het curriculum.

Ter voorbereiding op deze nieuwe internationale onderwijsvariant, heeft Van de Laar zijn lectures voor het keuzevak *Urban history: Rotterdam in Global Perspective* opgenomen. Studenten kunnen nu zelfstandig thuis de colleges volgen en deze kunnen ook voor andere cursussen worden ingezet. In 2022 hebben meer dan 50 nationale en internationale studenten het keuzevak gevolgd. Het vak wordt door de studenten (zeker ook de internationale studenten) zeer gewaardeerd.

De leerstoel is ook nauwe verbonden met het nieuwe instituut PortCityFutures, een interdisciplinaire onderzoeksgroep van Leiden, Delft en Erasmus Universiteit geleid door Carola Hein van TU Delft, dat het afgelopen jaar zeer actief is geweest (<https://www.portcityfutures.nl/home>). Het internationale symposium *150 years New Waterway. History and future of shipping channels, waarin de Kroniek aandacht is besteed*, was mede door PortCityFutures en Roterodamum georganiseerd. Het programma van PortCityFutures is in 2022 door een externe commissie zeer goed geëvalueerd en we kunnen de komende vier jaar doorgaan. De leerstoel zal zich vooral bezighouden met de historische betekenis van transitie. Over dit onderwerp heeft Van de Laar in 2022 diverse publiekslezingen verzorgd. Hij houdt zich bezig met vraagstukken over de grote transformaties waar een havenstad als Rotterdam voor staat. We proberen de historische ontwikkeling te verankeren in onderzoek over toekomstscenario's voor de Rotterdamse havenregio. Hiermee borduurt hij voort op zijn vergelijkende onderzoek naar havensteden (Rotterdam, Liverpool, Marseille en Bremen).

Dutilhprijs

De Dutilhprijs voor het beste boek over Rotterdam is dit jaar gewonnen door Alex van Stipriaan, voor zijn boek *Rotterdam in slavernij*. De jury maakte dat bekend op de Dag van de Rotterdamse geschiedenis in de Laurenskerk in Rotterdam. Alex van Stipriaan ontving de prijs uit handen van burgemeester Aboutaleb. Behalve een cheque van € 6.000 ontving de winnaar ook een beeldje van Joep van Lieshout.

HISTORISCH GENOOTSCHAP ROTTERODAMUM

Jaarboekje

Het Rotterdams Jaarboekje 2022 is op donderdag 1 december gepresenteerd in het Erasmus MC. Het eerste exemplaar is overhandigd aan prof. dr. Steven Lamberts, hoogleraar Interne Geneeskunde en voormalig Rector Magnificus Erasmus MC. In het Jaarboekje een overzicht van de historische en genealogische verenigingen die actief zijn in onze stad, de opsomming van alle nieuwe, gewijzigde en verdwenen straatnamen en de dagelijkse kroniek. Dit jaar schreef Marc Schuilenburg een essay onder de titel Een orgie van geweld. Hij gaat in op de avondklok- en Coolsingelrellen die in 2021 in Rotterdam plaats hadden. En uiteraard staat het Jaarboekje stil bij bijzondere stadsgenoten die afgelopen jaar zijn overleden. En staan er zes verschillende artikelen over uitlopende onderwerpen in.

Volg ons

Bent u ook trots op Rotterdam en geïnteresseerd in het verleden van de stad en voor het behoud van het Rotterdams monumentaal erfgoed? Volg Roterodamum dan ook op Instagram, Facebook of Twitter.

mei 2023